

Raamatukogu on tugi kriisi ajal

Kui räägitakse kriisiks valmistumisest, mõeldakse tavaliselt küünaldele, patareidele, joogiveele ja generaatoritele. Need on vajalikud asjad. Kuid viimased aastad on näidanud, et sama oluline on ka see, kas inimesel on olemas koht, kust abi küsida, infot saada ja tunda, et ta ei ole üksi. Põhja-Sakala vallas on sellisteks kohtadeks ka raamatukogud.

Raamatukogu on ammu rohkem kui raamatud

Tänapäeva raamatukogu töö on palju laiem kui raamatute laenutamine. Raamatukogusse tullakse printima dokumente, kasutama internetti, täitma avaldusi, otsima infot või õppima, kuidas kasutada e-teenuseid. Mõne inimese jaoks tähendab see abi digiallkirja andmisel, teise jaoks terviseportaali sisenemist või pangatoimingute tegemist. Sageli tunduvad need asjad lihtsad neile, kes kasutavad arvutit iga päev, kuid paljude inimeste jaoks on need keerulised ja tekitavad ebakindlust.

Põhja-Sakala valla raamatukogudes nähakse seda iga päev. Inimesed tulevad küsimustega, mis ei puuduta otseselt raamatuid, vaid igapäevaeluga hakkamasaamist. Vahel soovitakse abi bussiaegade leidmisel, mõne avalduse täitmisel või ametliku kirja mõistmisel. Mõni külastaja tuleb kindla sooviga, teine ütleb lihtsalt: „Ma ei oska enam edasi.” Just sellistel hetkedel on oluline, et olemas oleks koht, kus inimene ei tunne ennast rumalana ega tülikana. Raamatukogu tugevus on sageli selles, et siin võetakse aega. Selgitatakse rahulikult, proovitakse koos uuesti ja otsitakse lahendust.

COVID-19 näitas raamatukogude tähtsust

COVID-19 aeg näitas eriti selgelt, kui vajalikud on raamatukogud kogukonnale tegelikult. Kui paljud teenused sulgusid või muutusid inimestele raskemini kättesaadavaks, jäid raamatukogud avatuks ja inimesele toeks. Koroonapiirangute ajal korraldati töö kiiresti ümber, kasutati kontaktivaba laenutust ning aidati inimesi telefoni teel. Paljude jaoks oli raamatukogu üks väheseid kohti, kust sai abi või vajalikku infot.

Samas tõi COVIDi aeg hästi välja ka digilõhe. Kui suhtlus, teenused ja asjaajamine kolisid internetti, selgus kiiresti, et kõigil ei ole kodus arvutit, internetti või piisavaid oskusi. Ka Põhja-Sakala vallas tuli ette olukordi, kus inimesed vajasid abi kõige lihtsamates toimingutes — alates e-kirjade saatmisest kuni erinevate e-teenuste kasutamiseni. Raamatukogud said selles olukorras omamoodi väikesteks tugikeskusteks.

Kriisikoolitus andis uusi teadmisi

Viimasel ajal on ka raamatukoguhoidjad ise rohkem mõelnud sellele, kuidas kriisiolukordades paremini toime tulla ja inimesi toetada. 4. mail raamatukoguhoidjatele Päästeameti poolt läbi viidud kriisikoolitus andis teadmisi, kuidas erinevates olukordades käituda, kust saada usaldusväärset infot ning milline võib olla raamatukogu roll kogukonna toetamisel. Koolitus pani mõtlema, et kriisiks valmistumine ei tähenda ainult varusid ja plaane, vaid ka oskust säilitada rahu, märgata inimesi enda ümber ja teada, kuidas vajadusel aidata. Kriis ei puuduta ainult ametkondi või päästeteenistusi — see puudutab kogu kogukonda.

Kriis võib olla ka üksildus

Kriis ei tähenda ainult pandeemiat või tormi. Kriis võib olla ka see, kui inimene jääb üksi, ei saa enam digimaailmas hakkama või kardab ametiasutustega suhelda. Samamoodi on oma mured koolilastel ja noortel. Mõni vajab abi koolitööde tegemisel või info otsimisel, teine otsib lihtsalt rahulikku ja turvalist kohta, kus olla. Vahel soovitakse rääkida üksindusest, koolipingetest või sellest, et kodus ei ole alati võimalust rahulikult õppida. Raamatukoguhoidja on siingi see, kes kuulab ja toetab, pakkudes lastele stabiilsust ja turvatunnet.

Maapiirkondades võivad sellised mured olla eriti teravad, sest teenuseid jääb vähemaks ja vahemaad on suuremad. Kõigil ei ole lähedasi, kes aitaksid arvuti või telefoniga toime tulla. Seetõttu on raamatukogu väikestes kogukondades koht, kus hoitakse sidet kogukonnaga. Raamatukoguhoidja teab sageli oma inimesi nimepidi, märkab muutusi ja oskab vajadusel aidata või edasi suunata. Mõnikord piisab juba sellest, et keegi küsib: „Kuidas sul läheb?”

Koht, kuhu võib alati sisse astuda

Viimaste aastate elektrikatkestused ja kriisiharjutused on pannud rohkem mõtlema ka sellele, milline võiks olla avalike asutuste roll keerulistes olukordades. Kui kodus puudub internet või elekter, muutub avalik ruum inimese jaoks väga oluliseks. Raamatukogu on koht, kust leida usaldusväärset infot, laadida telefoni või kasutada arvutit. Aga sama oluline on inimlik pool — rahulik keskkond ja teadmine, et abi on olemas.

Kriisi ajal levib kiiresti ka valeinfo. Internet ja sotsiaalmeedia on täis vastukäivaid nõuandeid ning kõigil ei ole lihtne aru saada, milline info on õige. Raamatukogul on siin oluline roll aidata inimestel leida ametlikku ja kontrollitud teavet. Digioskuste õpetamine ei tähenda enam ammu ainult arvuti kasutamist, vaid ka oskust eristada tõest infot eksitavast.

Osa kogukonna turvatundest

Põhja-Sakala raamatukogud on aastate jooksul näidanud, et nad on palju rohkem kui riiulid raamatutega. Need on kohad, kus aidatakse uuel elanikul kohaneda, kogutakse kodulugu, toetatakse inimesi digiasjades ja hoitakse kogukonnatunnet. Vahel võivad need tunduda väikeste asjadena, kuid just väikestest asjadest sünnibki turvatunne.

Tugev kogukond ei teki ainult suurte projektide või pidulike sündmuste kaudu. See tekib ka sellest, et inimesel on olemas koht, kuhu ta julgeb sisse astuda ja abi küsida. Raamatukogu on Põhja-Sakala vallas üks sellistest kohtadest. Ja võib-olla just seepärast on raamatukogu tähtsus täna suurem kui kunagi varem.

Monika Jõemaa

Põhja-Sakala Raamatukogu direktor